

**Ercilasun, Ahmet B.; Akkoyunlu Ziyat (2014),
*Kâşgarlı Mahmud Dîvânu Lugâti't-Türk Giriş-Metin-
Çeviri-Notlar-Dizin Türk Dil Kurumu Yayınları,*
Ankara, CXIX+534 (537-995) Dizin**

ISBN: 978-975-16-2837-4

Prof. Dr. Fatih Kirişciođlu

Dîvânu Lugâti't-Türk (DLT) dilimizin ilk sözlüğüdür. Kâşgarlı Mahmud tarafından 1072 Ocağında yazılmaya başlanmış; 1077 Ocağında bitirilmiştir. Bağdat'ta bitirilen eser Abbasi halifesinin oğluna sunulmuştur. Eserin Kâşgarlı'nın elinden çıkmış ve onun zamanında yazılmış bir nüshası bugüne dek ulaşmamıştır. Bugüne ulaşan tek nüsha, Saveli bir Türk olan Muhammed b. Ebubekr'in elinden çıkmıştır. Muhammed b. Ebubekr 1266 Ağustosunda Dîvânu Lugâti't- Türk'ün istinsahını (elle kopya edilmek) Şam'da bitirmiştir. Bu tek nüsha büyük kitapsever Ali Emiri tarafından 1917'de İstanbul'da Sahafklar Çarşısında bulunmuştur. Şu anda Fatih semtindeki Ali Emiri'nin kitaplarını bağışlamasıyla kurulan Millet Kütüphanesinde bulunmaktadır.

Dîvânü Lugâti't Türk, her sayfası 17 satır olan 638 sayfalık büyük bir eserdir. Ercilasun'un ifadeleriyle “ 1917-1919 yıllarında Kilisli Rifat tarafından yayımlandıktan sonra Köktürk, Uygur ve Karahanlı dönemlerinin çözülemeyen dil sorunlarının pek çoğuna ışık tuttu. Köktürk anıtları, Kutadgu Bilig gibi eserler başta olmak üzere birçok eserin daha doğru okunmasına ve manalandırılmasına yardımcı oldu. Bu büyük eser, hâlâ dilimizin ilk sözlüğü ve hatta içinde sık sık yer alan gramer açıklamaları dolayısıyla dilimizin ilk grameri olma özelliğini muhafaza etmektedir. Kâşgarlı Mahmud'un 25 Ocak 1072 Çarşamba günü yazmaya başlayıp 9 Ocak 1077 Pazartesi günü bitirdiği bu büyük eser hâlâ Türk dilinin pek çok sırlarını açmaya devam etmektedir.”

Bu kadar önemli bir eser elbette bütün Türkologların ilk başvurdukları kaynak olmuştur. Öncelikle Türkçe olduğu için ilk baktığımız yayın Besim Atalay (*Dîvanü Lûgat-it-Türk Tercemesi I*, Ankara 1941; II, Ankara 1941; III, Ankara 1941; IV (*Dizin*), Ankara 1943.)'in tercümesi olmuştur. Sonraki yayın (*Mahmud Kâşgariy, Turkiy Sözlär Devani*, Taşkent I: 1960, II: 1961, III: 1963, IV: 1967.) yıllar sonra Taşkent'ten S.M. Muttalibov tarafından gerçekleştirildi. Daha sonraki en muteber yayın ise Dankoff-Kelly yayını (Dankoff, Robert - Kelly, James, *Mahmūd el-Kâşgarī Compendium of the Turkic Dialects (Dīwān Lügāt at-*

Türk), I. Kısım, Boston 1982; II. Kısım, Boston 1984.) yayını idi. Bir kelimenin Dîvan'da geçip geçmediğini ise çalışmalarımızda sıklıkla kullandığımız etimolojik sözlüklere (Sir Gerard Clauson *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Clarendon Press, Oxford 1972. / Sevortyan, E. V., *Etimolojiçeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov*, Moskova 1974./ Nadelyaev, V. M. – Nasilov, D. M. – Tenişev, E. R. – Şçerbak, A. M., *Drevnetyurkskiy Slovar*, Leningrad 1969. / Gülensoy, Tuncer, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, I-II cilt, Ankara 2007.) bakarak bulabiliyorduk.

Ahmet Hoca, derslerinde ve sohbetlerinde yeri geçtikçe okumalarda hatalar ve eksikler olduğunu söylerdi. Hem Ziyat Hoca hem de Ahmet Hoca eser yayınlanmadan eser üzerinde birçok çalışma yapmışlardı. Demek ki, eserin önemi, yayınlardaki hata ve eksiklikler muhtemelen hocaları bu eseri tekrar ele almaya itmiştir. Hocalar bu işe biz asistanlığa girdiğimizde başlamışlardı. Biz çıraklığı bitirdiğimize göre hesap edin. Bazen işlere ömür bile yetmiyor. Nitekim makamı cennet olsun Ziyat Hoca (1946-2013) kitabın basıldığını göremedi. O zamanlar Ahmet Bican Hoca Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Müdürü idi. Ziyat Hoca ile randevulaşıp hocanın odasında çalışıyorlardı.. Ahmet Bican Hoca önce Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, ardından Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Grameri, TDK Başkanlığı, Manas Üniversitesi deyince araya kesintiler girdi. Sonra Gazi'deki odada çalışmaya başladılar. Baktılar gelen giden çalıştırmıyor Hacettepe'ye kaçtılar. Meğer Hacettepe Edebiyatın Dekanı Musa Yaşar Sağlam Bey odasını bu işe tahsis etmiş.

Çalışma Teşekkür, Yazı ve Harf Çevrimi Hakkında İzlenen Yol (I-XVI) ile başlayıp geniş bir Giriş (XVII-CXIX) ile devam etmektedir. Giriş bölümünde önce eser tanıtılmıştır. Eserin yazılış tarihi, nüshaları, eser hakkında genel bilgiler ve yazar söz konusu edilmiştir. DLT'deki bilgilere göre Kâşgarlı'nın kimliği, Doğu Türkistan'daki rivayet ve belgelere göre Kâşgarlı Mahmut anlatılmıştır. Sonra "El Yazması" başlığı altında "El Yazmasının Tarihi/ El Yazmasının İlk Sayfası/El Yazmasına Sahip Olanlar/El Yazmasının Bulunuşu" alt başlıkları ile yazma tanıtılmıştır.

Sonra, "Dîvânü Lugâti't-Türk'ün Yapısı" (Kâşgarlı'nın İfadesine Göre DLT'nin Yapısı/ DLT'nin Ayrıntılı Yapı İncelemesi) başlığı gelmektedir. Bir önceki açıklamalar yapıyı tam olarak kavramaya yeterli olmadığı için yazarlar eserdeki en küçük alt başlığı dahi içine alan ayrıntılı bir içindekiler tablosu çıkartıp Giriş bölümünün sonuna koymuşlardır. Aslı sekiz bölüm olan eseri büyükçe on beş kitaba (Giriş, Hemzeli İsimler, Hemzeli Fiiller, Sâlim İsimler, ...) ayırmışlardır. "Maddelerin Veriliş Tarzı" kısmı da bizim için önemlidir. Uzmanı bilir ama Kâşgarlı'nın maddeleri satır başında vermediğini, maddelerin satır içinde verildiğini ve ortasında nokta bulunan yuvarlakla ayrıldığını, yeni maddelerin üstüne kırmızı bir çizgi çizildiğini ayrıca fiillerde yuvarlaklardan sonra

we yukâlu (ve denir) ibaresinin yer aldığını belirtelim.

Beşinci ana başlık “Dîvânu Lugâti’t-Türk’te Kullanılan İmlâ” olup burada iki önemli problem ele alınmıştır: a- Eserde farklı mürekkepler (kahverengi ve siyah) kullanılması ve bir harfte iki hareke (Yazmada bir problem olan Dankoff ve Kelly’nin farklı mürekkep ve farklı hareke meselesini sonraki ele ait olduğu düşündükleri ek olmuştur.) Burada ikili biçimlerin bir kısmına örnekler verilmiştir. b-İki harf için tek hareke.

Bir diğer başlık “Dîvânu Lugâti’t-Türk’e Göre Türkçenin Sesleri”dir. Bu kısımda ünsüzler, ünlüler ve uzun ünlüler ele alınmıştır. Burada görmekteyiz ki bugün kullandığımız ünsüzler fazlasıyla (ñ, w, ð) eserde vardır. Ünsüzler kısmından sonra şahsen benim çalışmalarında da kullandığım “Uzun Ünlü” kısmı dikkatimi çekti ve sonuna kadar okudum. Eserdeki kelimelerde ilk defa G.Clauson’un, C. Brockelmann ve B. Atalay’ın bazı ünlüleri uzun okuduğu bilmekteyiz. Sonra ise R. Dankoff- J. Kelly’nin kelime sonlarındaki اى-و-ا ‘yi uzun okumalarını hoca asli uzunlukların 11. yüzyılda ölçünlü dilde kısalmaya başlamasının son dönemi olarak belirtmiştir. Bunu da Kâşgarlı’nın اى-و-ا harflerini çok defa Uygur yazısına uyarak yazmasına ve “en fasihi kısa olanıdır”, ibaresine bağlamıştır. Bu konuyla ilgili müstakil bir çalışması da olan Hoca, usul olarak Talat Tekin’e bağlı kalmış ama uzunlukları genellikle ilk hece ile sınırlandırmıştır. Bu uzunluklar gerek metinde gerekse dizinde çift ünlüyle değil uzatma işareti ile belirtilmiştir (s.lxvi).

“Dîvânu Lugâti’t-Türk Üzerindeki Çalışmalar” (s.lxix) adlı yedinci ana başlıkta “Metin, Neşir Ve Tercümelere-Tıpkıbasımlar, Dizinler” kısmı ile “DLT’deki Kelimelerin Tamamını İçine Alan Çalışmalar”, Burada ayrıca DLT’deki şiir ve atasözlerini toplayan çalışmalar ve DLT’yi esas alan tematik eserler ayrımına da gidilmiştir. Birinci bölümde Kilisli Rıfat’ın çalışmasından başlanarak 19 eser tanıtılmış, çalışmaların faydalı ve kusurlu yönlerini belirtmiştir. Burada bilhassa B. Atalay ve R. Dankoff– J. Kelly neşirleri üzerinde yazılanlar okunmalıdır. Yarım kalmış çalışmalar başlığı altında 11 çalışma değerlendirilmiştir. “DLT’deki Kelimelerin Tamamını İçine Alan Çalışmalar” başlığı altında *Drevnetyurkskiy Slovar* (DTS) ve *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* adlı eserler ele alınmış ve tenkit edilmiştir. DTS’da DLT’den Ergaş Fazilov’a göre,7729 kelime, Ramiz Asker’e göre 8743 kelime yer almaktadır. Bizim genç arkadaşlarımıza yaptırdığımız sayıma göre ise bu eserin dizininde toplam 9203 kelime vardır. Yani,460 kelime fazladır.

“Dîvânu Lugâti’t-Türk İle İlgili Terimler Sözlüğü” (s.lxxx) kısmında sadece DLT’deki değil, DLT’de olmadığı hâlde eserde kullanılan bazı terimler de listeye alınmıştır. Bazı terimler de orijinaldir: *Çıkak* (mahreç)

Kaynaklar kısmını muhakkak okunması gereken birinci ek takip ediyor.

Kilisli Rıfat Bilge, Bildiklerim!

Sonra Ek. 2'de El Yazmasının İçindekiler Tablosu kısmı gelmektedir. Daha önce belirtildiği gibi içindekiler on beş bölüme ayrılmıştır ve alt başlıkları da vardır ve asıl eser âdet olduğu üzere “Esirgeyen, Bağışlayan Tanrı'nın Adıyla -Ve O'nun Yardımıyla-” ibaresiyle başlıyor.

Burada Üslup ve Dipnotlar hemen dikkatimizi çekmektedir. Önce üsluba bir örnek vermek için B.Atalay neşriyle bir karşılaştırma yapalım:

B.Atalay neşri:

“Her türlü öğüş, büyük iyilikler, güzel işler sahibi olan Tanrı adı içindir. Hakkın en uz dillisi bitkin, en sağlamı çürük olduğu bir zamanda Tanrı, Cebrail'i açık anlatış ve her yönünü bildiriş ile Muhammed'e içerisinde haram helali anlatan Kuran'ı gönderdi. Böylelikle öz yolu belli etti; belge ve kılavuz koydu. Tanrının yarlıgaması onun ve onun yararlıkları çoluğu çocuğu üzerine olsun; büyük esenlikler versin.....

..... Tanrının devlet güneşini Türk burçlarında doğurmuş olduğunu ve onların mülkleri üzerinde göklerin bütün tegrelerini döndürmüş bulunduğunu gördüm(+). Tanrı onlara Türk asını verdi ve onları yeryüzüne ilbay kıldı. Zamanımızın hakanlarını onlardan çıkardı; dünya milletlerinin idare yularını onların ellerini verdi; onları herkese üstün eyledi; kendilerine hak üzere kuvvetlendirdi. Onlarla birlikte çalışanı, onlardan yana olanı aziz kıldı ve Türkler yüzünden onları her dileklerini erıştirdi; bu kimseleri kötülerin ayak tozlarının şerrinden korudu. “

Ercilasun-Akkayonlu neşri :

“Çok erdemli, güzel eylemli Allah'a hamd olsun! En sağlıklarının hasta, en doğru konuşanın kekre olduğu bir zamanda (Kur'an'ı) indirerek bildirmek ve açıklamak üzere Muhammed'e Cebrail'i O gönderdi. Onda açıklanmıştır haram ve helal. Odur yolu gösterecek kılavuz ve meş'al. Allah'ın duası, tertemiz olan ve bütün hayırları kendilerinde toplayan peygamber ve sülâlesinin üzerine olsun; selâmet içinde olsunlar!.....

..... Gördüm ki: Yüce Tanrı, Türk burçlarında doğdurdu devlet güneşini; onların ülkeleri etrafında döndürdü göklerin çemberini; ve onlara ad verdi Türk diye; ülkelerin idaresini verdi mülk diye; zamanın hakanları yaptı onları; ellerine verildi günümüzdeki insanların yuları; onları görevlendirdi halk üzere; onları kuvvetlendirdi hak üzere; aziz kıldı onlara yavaşanları ve idareleri altında çalışanları; onlar (Türkler) sayesinde muratlarına erdiler ve ayak takımının şerrinden esen oldular. “

Ercilasun-Akkayonlu neşrinde eserin orijinalindeki secili üslup korunmuştur. Ancak, Atalay tercümesinde olduğu gibi Türkçe kelimelerin Arap

harfli imlaları verilmemiştir. Yazımında ve okunmasında problemlili kelimelerin bir kısmı dipnotlarda belirtilmiştir. Belki içeride değil de dizin kısmında kelimelerin imlaları da verilebilirdi.

El Yazmasının GİRİŞ kısmında 20. sayfadan başlayan Türklerin Tabakaları Ve Boyların Açıklanması Hakkında, Türk Lehçeleri Hakkında Ve Lehçelerin Farklılıkları Hakkında kısımları bence muhakkak okunması gereken yerlerdir. Sonra orijinal haritanın kopyası yer almaktadır. Burada belirtmek gerekir ki Atalay'daki harita orijinal değildir. Nihayet eser 15. sayfadan Hemzeli İsimler Kitabı (İkili Bap) ile başlamaktadır.

Bu kısımda bugüne kadar hiçbir eserde görmediğim kadar tam 2259 tane dipnot var. Dipnot diye basite indirgemeyelim en basiti okuma ile ilgili açıklamalardır:

Dipnot 1254: Metinde *sâlis* yazılmış; çok sonra çizilip *sâni*'ye çevrilmiş.

Dipnot 1255: Metinde *suwgardı* yazılmış; sonradan *nun* eklenmiş.

Dipnot 1061: Gayın'da *sükûn* var. Diğer gayın'larda hareke yok. Rı'larda ötre var. *Vezin togur-* biçimini gerektiriyorsa da hareketler dolayısıyla biz de Atalay gibi *togru-* okuduk.

Dipnotlarda tahminimce 500'den fazla yerde etimolojik açıklamalar yapılmıştır. Bu etimolojik açıklamalarda etimoloji sözlüklerinin yanı sıra sık sık tarihî lehçelerden ve bugünkü lehçe sözlüklerinden de faydalanılmıştır:

Dipnot 1925: Atalay, DTS *çañcarga*, Clauson *çınçırğa*, Dankoff-Kelly *çipçirga*. Kelime harekesiz ve *nun* noktası açık değil. Clauson, lehçelerdeki *çipçık/çupçuk* biçimlerinden hareketle kelimenin *çipçırğa* da olabileceğini belirtiyor. Krş. CC *çipçık* "serçe" (KpTS), Kazan Tatar *çipçık*, Başkurt *sıpsık*, Özbek *çumçuk* (KTLS), Yeni Uygur (ağız) *çipçiq* "serçe" (YUTS), Kar.-Mal. *çipçık* "serçe" (KMTS), Kırgız *çımçık* "her türlü ufak kuş" (KS), Kazak *şımşık* "1.kanarya, 2. kuşların genel adı" (KTS), Anadolu ağızları *çipçık* "serçe" (DS). Kırgızcadaki şu veri ise ses bakımından DLT'deki örneğe tam tamına uymaktadır: *çipçirga* "tuzağa veya oltaya konulan yem" (KS).

Dipnot 2149: *η* ve *l'*de hareke yok. Atalay, DTS *teñelgüç*, *teñelgün*, Clauson, Dankoff-Kelly *teñlegü:ç*, *teñlegü:n*. Clauson kelimelerin *teñle-* "(havada) kendini dengede tutmak" fiilinden geldiğini düşünür. Ancak *teñ-* "havaya yükselmek" fiili de kök olarak düşünülebilir. Krş. Başkurt *töylögen* "çaylak" (KTLS), Kazan Tatar *tilgen* ~ *tilegen* "çaylak" (KTTS), Osm. *dülengeç* ~ *divlenceç* "tuygar ve kuyruksalan cinsi" (Ş. Sami), Yugoslavya göçmenleri *dölenceç* "çaylak" (DS). Clauson, Sagay ve Şor *teglegen*, *tegligen*, Lebed *teligen*, Hakas *tegilgen*, Tuva *de:ldigen* verilerini aktarır.

Birçok yerde eklerle ilgili bilgi verilmiştir:

Dipnot 749: (*tüdaş* kelimesi) DLT'deki *-daş* eki bugüne dek hep uyumlu okunmuştur. Ancak 19. yüzyıldan sonra yazı dili hâline getirilen ve daha önce sadece konuşma dili olarak kullanılan lehçeleri bir yana bırakıp eski yazı dilleri geleneğini devam ettiren lehçeleri dikkate alınca bu lehçelerde ekin sadece kalın sıradan olduğunu görürüz. Türkiye Türkçesi *dındaş*, *mesleктаş*, *ülküdaş*, *gönüldaş*; Azer. *dındaş*, *emekdaş*, *emeldaş*, *ölkedaş* (Biray 1999: 46); Özbek *sühbâtdâş*, *tengdâş*, *zâmândâş* (Coşkun 2000: 34); Yeni Uygur *menidaş* “eş manalı”, *tilekdaş*, *pikirdaş* (Öztürk 2010: 27). Döneminin yazı dilini yansıtan DLT'de de böyle okunması gerektiğini düşünüyorum.

Dipnot 358: (*ewdim* kelimesi) Atalay, Rustemov-Kormuşin *ewdim*, Dankoff-Kelly *awdim*. Üçüncü mısraın Arapça tercümesi şöyledir: *Laḥiqtuhu bi-feresi*: “Atımla onun ardından yetiştim”. “Yetişmek”, dörtlükteki *teg-* fiilinin karşılığıdır; yani *ew-* fiilinin karşılığı tercümede yoktur. Tekin, “kuşatmak, etrafını çevirmek” anlamında bir fiilin bağlama uygun düşeceği konusunda haklıdır; fakat bu fiil onun sandığı (Tekin 1989: 182) gibi *aw-* değildir. Yazma 96'daki *aw-* “kuşatmak, etrafını çevirmek” anlamında değil, “sıkışık bir şekilde toplanmak (*izdeḥame*)” anlamındadır. Oysa dörtlüğün iki kelime üstündeki *ew-* tam olarak “etrafını çevirmek (*ḥaffe*)” anlamına gelmektedir. S.87

Yer yer Kâşgarlı'nın yanlışları düzeltilmiştir:

Dipnot 1149: (*bukul-* kelimesi) Metinde be yerine te yazılmış. Geniş zaman ve mastarda hem te hem be noktaları iptal edilmiş. Müstensihin kararsız olduğu anlaşılıyor. Nitekim yazma 339'daki *bukun-* fiilinde de her üç durumda be noktasız ve kelime harekesiz. Ancak yazma 272'de aynı anlamdaki *buk-* fiilinin be'si üç durumda da açık. Maamafih bir *tuk-* fiilinin varlığına dair kanıtlar da var: Kazak *tukıy-* “başını öne eğmek, boynunu bükmek, boynu bükük olmak” (KTS), Kırgız *tuğurukta-* “tomar yapmak, katlamak” (KS).

Eserin sonunda DİZİN kısmı (537-995ss.) yer almaktadır. Bu kısımda yukarıda da belirttiğimiz gibi toplam 9203 kelime vardır. Dizinde olsa iyi olurdu diyebileceğim husus kelimelerin orijinal imlalarının verilmesidir. Gerçi bu husus, problemlerle dipnotlarla bir nebze aşılmıştır.

Dipnot 1168: (*yitük* kelimesi) Ye'de iptal edilmiş gibi duran te noktaları var. Te'de hem ötre (ye üzerine kaymış) hem esre var.

Dipnot 1171: (*tarınur* kelimesi) Rı'da hem esre hem ötre var. Rı'dan sonra iptal edilmiş vav da var.

Dizin kısmında, kelimelerin farklı anlamlarının Arapça karşılıklarıyla birlikte tek tek verilip, farklı anlamda geçtiği her yerin ayrıca belirtilmesi en beğendim husus oldu:

Sâw: atasözü (mesel) ; Sâw: anlatım (hika:ye) ; Sâw : hikâye (qıssa) ; Sâw :mektup (risa:le) ; Sâw~saw : söz (kela:m) ; Sâw :haberler ve havadisler (enba:

ve eha:di:s) ; Sâw : şöhret (si:t) (s.810).

Eserin en sonunda ise bir tarih yer almakta: 23 Ağustos 2012. Aşağıda Ahmet Hoca'nın bir kısmını verdiğim çalışma planında da göreceğiniz gibi eserin bitirilme tarihi 13 Temmuz 2011. Yani, eser 1 yıl daha gözden geçirilerek düzeltilmesi gereken yerler düzeltilmiş. Ayrıca Ziyat Hoca'nın vefat tarihi 12.03.2013 olduğuna ve Ahmet Beyin ifadesine göre rahmetli basıldığını görmese bile en azından eserin bitirildiğini görmüştür. En sevdiğimiz nokta bu olsa da böyle önemli bir eseri TDK niye bekletmiş anlamıyorum. Ahmet Hoca da çok beklemiş ki ben dâhil tanıdıklarını gece yarısı arayarak –ve bizde hayırdır ne oldu acaba diye tereddütle telefonu açarak- “Duydunuz mu DLT basıldı.” haberini sevinç içinde verdi. Ben de “Hocam tanıtımını ben yapayım” diyerek ilk tanıtma hakkını aldım ve bir tanıtma çerçevesinde mümkün olduğunca hususa değinmeye çalıştım. Ancak, hocanın son gayri resmi talebesi N. Tamir elini daha çabuk tuttu. Tabii bana da hocamın etimolojileri ile uğraşmak gibi bir de iş çıktı. Allah, DLT sadakasından bütün emeği geçenleri faydalandırsın diye sözlerimi bitirirken Hoca beni affetsin ama hepimize disiplinli çalışma nasıl olur örnek olsun diye Hocamın çalışma planının bir kısmını aşağıda verdim:

“8. Giriş henüz yazılmamıştır. Girişte DLT'nin önemi ve önceki yayımlar kısaca değerlendirildikten sonra uzun ünlü konusu ağırlıklı olarak ele alınacaktır. İkili biçimler, iki harfe bir hareke, varyantlar, kapalı e konusu da girişte ele alınacaktır. Kâşgarlı'nın uyguladığı yöntem (düzen) ve kullandığı Arapça gramer terimleri de girişte açıklanacaktır. İzlediğimiz yol da girişte veya ayrıca anlatılacaktır. Metne mümkün olduğunca sadık kaldığımız belirtilecektir. (girişin yarısı yazıldı)

9. Teşekkür söz başında değil ayrı bir sayfada yer alacaktır.

10. Bazı yerlerde hâlâ art arda soru ve ünlem işaretleri olabilir. Bu işaretlerin bulunduğu yerde sorun henüz çözülmemiş demektir. Tek soru işaretleri çoğunlukla alıntının kendisine aittir. 26.01.2011 Çarşamba, 18.35. Yukarıdaki maddelerde ayrıca içinde olanlar bugün -13 Temmuz 2011'de yazıldı.

11. Taymas işlendi 08.04.2011 Cuma, 21.17.

12. Uzun ünlü bahsini yazdım. Ancak o burada değil “belgelerim”de bulunuyor.

13. Yazmanın içindekilerini ayrıntılı olarak çıkardım ve buraya, tercümenin başına koydum. Amerikan usulü rakamlarla bütün alt bölümleri içine alan böyle bir ayrıntılı içindekiler DLT tarihinde ilk defa yapıldı.

14. Şu anda ayrıntılı içindekilere ve ekrandaki tercümeyle dayanarak DLT'nin Yapısı bölümünü yazıyorum. Henüz 23 müsvedde sayfası oldu. 08 Mayıs 2011 Pazar, 13.51.

15. DLT'nin Yapısı bölümünü tamamladım ve DLT Giriş'e (Uzun Ünlü'den önce) koydum.

16. Başlıkları (büyük-küçük harf) düzenledim. 19.05.2011 Perşembe, 18.45.

17. Bütün metni baştan sona yeniden gözden geçirdim ve metne son şekli verdim. 13 Temmuz 2011 Çarşamba, 14.18.”